

7-тақырып

Ұлттық қауіпсіздік органдары

Дәріс беруші: PhD доктор Рахимова
Гакку Нурлановна

Жоспар:

- Ұлттық қауіпсіздік органдарының негізгі міндеттері мен жүйесі
- Ұлттық қауіпсіздік органдарының негізгі қызметтері
- Ұлттық қауіпсіздік түрлері

Ұлттық қауіпсіздік органдары

- Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздік органдары (бұдан әрі — ұлттық қауіпсіздік органдары) — Қазақстан Республикасының Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін, Қазақстан Республикасының қауіпсіздігін қамтамасыз ету жүйесінің құрамдас бөлігі болып табылатын арнаулы мемлекеттік орган

Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздік органдары туралы Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 21 желтоқсандағы N 2710 Заңы

- Ұлттық қауіпсіздік органдары қызметінің **құқықтық негізін** Қазақстан Республикасының Конституциясы, осы Конституциялық заң, Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттар және Қазақстан Республикасының өзге де нормативтік құқықтық актілері және Қазақстан Республикасы Конституциялық Соты мен Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының нормативтік қаулылары; Қазақстан Республикасының Президенті бекітетін Ұлттық қауіпсіздік комитеті туралы Ереже құрайды.

Ұлттық қауіпсіздік органдарын қызметі мына принциптерді сақтайды:

- адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарының басымдығы;
- ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету кезінде алдын алу-профилактика шараларының басымдығы;
- ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі қызметті жүзеге асыру кезінде заңдылықты сақтау;
- ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету күштерінің жедел өзара хабардар етілуі және іс-қимылдарының үйлесімділігі;
- ұлттық қауіпсіздіктің барлық түрінің біртұтастығы, өзара байланысы және теңгерімділігі, ахуалдың өрбуіне қарай олардың басымдығының жедел өзгеруі;
- ұлттық қауіпсіздікке келтірілген және/немесе ықтимал нұқсанның ауқымы мен сипатына ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету шараларының уақтылы және лайықты болуы;
- адамның және азаматтың, қоғам мен мемлекет мүдделерінің теңгерімін сақтау, олардың өзара жауапкершілігі;

Ұлттық қауіпсіздік органдарының мақсаты:

- 1) жеке адамның және қоғамның қауіпсіздігін, елдің конституциялық құрылысын, мемлекеттік егемендігін, аумақтық тұтастығын, экономикалық, ғылыми-техникалық және қорғаныс әлеуетін қорғауды қамтамасыз ету;
- 2) Қазақстан Республикасының Президентін, Қазақстан Республикасы Қауіпсіздік Кеңесінің Төрағасын, Қазақстан Республикасының Парламентін, Қазақстан Республикасының Үкіметін және басқа да мемлекеттік органдар мен ұйымдарды шешімдер қабылдау үшін барлау ақпаратымен қамтамасыз ету мақсатында барлау қызметін жүзеге асыру және үйлестіру, сондай-ақ мемлекет басшылығының саяси, қаржылық-экономикалық, әскери-саяси, ғылыми-техникалық, гуманитарлық, экологиялық және Қазақстанның ұлттық мүдделерін қозғайтын өзге де салалардағы саясатын іске асыруға жәрдемдесу.

ҰЛТТЫҚ ҚАУІПСІЗДІК ОРГАНДАРЫНЫҢ ЖҮЙЕСІ:

- Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздік органдарының бірыңғай жүйесін Қазақстан Республикасының Ұлттық қауіпсіздік комитеті (бұдан әрі – Ұлттық қауіпсіздік комитеті), оның ведомстволары, ұлттық қауіпсіздіктің аумақтық және өзге де органдары, арнаулы мақсаттағы бөлімшелер, оқу орындары, ғылыми-зерттеу мекемелері және басқа да ведомстволық бағыныстағы ұйымдар құрайды.

Қазақстан Республикасының ҰҚК органдары

ҚР ҰҚК

Қазақстан Республикасы ұлттық
қауіпсіздік комитетінің Шекара қызметі

Қазақстан Республикасының Терроризмге
қарсы орталығы

Ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету күштеріне:

1. Барлау, қарсы барлау қызметін, сондай-ақ күзетілетін тұлғалар мен объектілердің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге бағытталған құқықтық және ұйымдастырушылық шаралар кешенін жүзеге асыратын арнаулы мемлекеттік органдар;
2. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері, басқа да әскерлері мен әскери құралымдары;
3. Ішкі істер органдары, сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет, мемлекеттік өртке қарсы қызмет органдары, экономикалық тергеу қызметі және авариялық-құтқару қызметтері жатады.

Ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жүйесінің негізгі функциялары

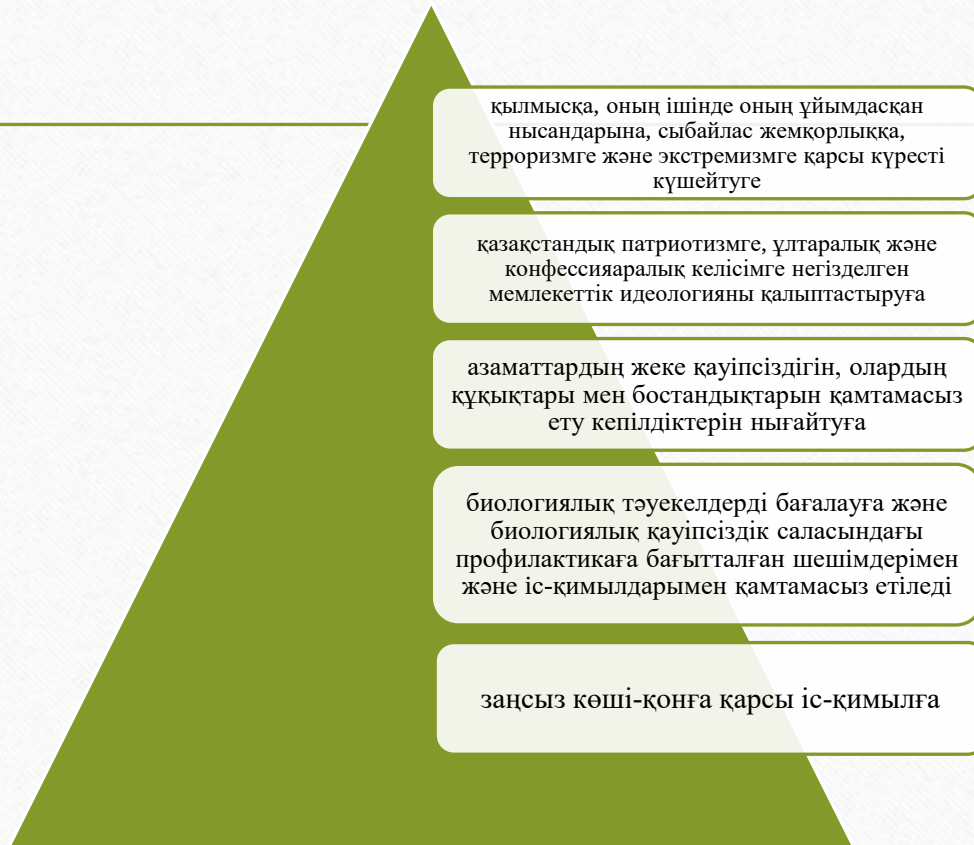
Негізгі функцияларына:

- Қазақстан Республикасының ұлттық мүдделерін айқындау;
- ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің мақсаттарын, міндеттері мен негізгі бағыттарын айқындау;
- ұлттық қауіпсіздікке төнетін қауіп-қатерлерді анықтау, талдау, бағалау және болжамдау;
- ұлттық қауіпсіздікке төнетін қауіп-қатерлердің алдын алу және оны бейтараптандыру жөнінде жедел және ұзақ мерзімді шаралар кешенін әзірлеу және жүзеге асыру;
- халықаралық қауіпсіздікті нығайтуға бағытталған саяси бастамаларды ілгерілету;
- ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету күштерін ұдайы дайындықта ұстау;
- Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттарға сәйкес халықаралық (жаһандық, өңірлік) қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қатысу болып табылады.

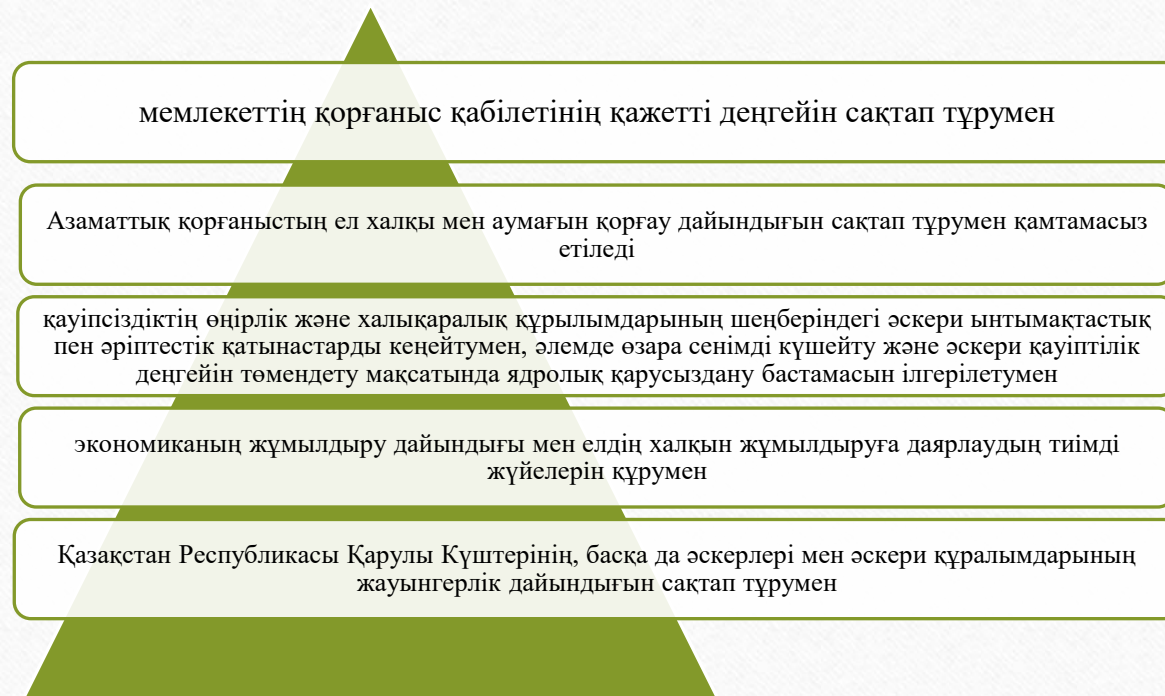
Ұлттық қауіпсіздік түрлері

- 1) қоғамдық қауіпсіздік – қоғамның тұтастығы мен оның тұрақтылығы қамтамасыз етілетін азаматтар өмірінің, денсаулығының және амандығының, қазақстандық қоғамның рухани-имандылық құндылықтарының және әлеуметтік қамсыздандыру жүйесінің нақты әрі ықтимал қауіп-қатерлерден қорғалуының жай-күйі;
- 2) әскери қауіпсіздік – әскери күштерді қолданумен немесе оны қолдану ниетімен байланысты сыртқы және ішкі қауіп-қатерлерден адамның және азаматтың, қоғам мен мемлекеттің өмірлік маңызы бар мүдделері қорғалуының жай-күйі;
- 3) саяси қауіпсіздік – азаматтардың, әлеуметтік топтардың құқықтары мен бостандықтарының сақталуы және олардың мүдделерінің теңгерімі, мемлекеттің тұрақтылығы, тұтастығы және қолайлы халықаралық жағдайы қамтамасыз етілетін конституциялық құрылыс негіздерінің, мемлекеттік органдар жүйесі қызметінің және мемлекеттік басқару тәртібінің нақты және ықтимал қауіп-қатерлерден қорғалуының жай-күйі;
- 4) экономикалық қауіпсіздік – экономиканың орнықты дамуы және оның тәуелді болмауы қамтамасыз етілетін, Қазақстан Республикасы ұлттық экономикасының нақты және ықтимал қауіп-қатерлерден қорғалуының жай-күйі;
- 5) ақпараттық қауіпсіздік – елдің орнықты дамуы және ақпараттық тәуелсіздігі қамтамасыз етілетін, ақпарат саласындағы нақты және ықтимал қауіп-қатерлерден Қазақстан Республикасы ақпараттық кеңістігінің, сондай-ақ адамның және азаматтың құқықтары мен мүдделерінің, қоғам мен мемлекеттің қорғалуының жай-күйі;
- 6) экологиялық қауіпсіздік – қоршаған ортаға антропогендік және табиғи әсерлер салдарынан туындайтын қауіп-қатерлерден адамның және азаматтың өмірлік маңызы бар мүдделері мен құқықтарының, қоғам мен мемлекеттің қорғалуының жай-күйі болып табылады.

Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету

Әскери қауіпсіздікті қамтамасыз ету

Саяси қауіпсіздікті қамтамасыз ету

- конституциялық құрылыстың негіздерін, мемлекеттік егемендікті және аумақтың тұтастығын құқыққа қарсы қол сұғушылықтан қорғауға;
- саяси шешімдер қабылдауда Қазақстан Республикасының тәуелсіздігін сақтауға;
- мемлекеттік органдардың қызметін және мемлекеттік басқару тәртібін жетілдіруге;
- мемлекеттік институттардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуге;
- қоғамның саяси мәдениетінің деңгейін арттыруға бағытталған шешімдерімен және іс-қимылдарымен қамтамасыз етіледі.

Экономикалық қауіпсіздікті қамтамасыз ету

- мемлекет қаржы жүйесінің тұтастығын, тәуелсіздігін және орнықты дамуын қамтамасыз етуге қабілетті, оның нақты және ықтимал қауіп-қауіптерден қорғалу жай-күйін көздейтін қаржылық қауіпсіздікті;
- мемлекет тұтынудың және демографиялық өсудің физиологиялық нормаларын қанағаттандыру үшін жеткілікті болатын сапалы және қауіпсіз азық-түлік тауарларына халықтың нақты және экономикалық қолжетімділігін қамтамасыз ете алатын экономиканың, оның ішінде агроөнеркәсіптік кешеннің қорғалу жай-күйін көздейтін азық-түлік қауіпсіздігін;
- мемлекет қоғам мен мемлекеттің энергия ресурстарына деген қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін энергетикалық тәуелсіздік пен экономиканың жылу-энергетикалық, мұнай-газ және атом-энергетикалық кешендерінің орнықты дамуын қамтамасыз етуге қабілетті олардың нақты және ықтимал қауіп-қатерлерден қорғалу жай-күйін көздейтін энергетикалық қауіпсіздікті;
- мемлекет автомобиль, темір жол, әуе, теңіз және өзен көлігі түрлерімен тасымалдарда және олармен байланысты қызметтерде экономика мен тұрғындардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін жағдай жасауды, көлік инфрақұрылымын қалыптастыруды және дамытуды, сондай-ақ транзит әлеуетін орнықты дамыту мен бәсекеге қабілеттілігін қамтуды қамтамасыз етуге қабілетті, нақты және ықтимал қауіп-қатерлерден экономиканың көлік саласы қорғалуының жай-күйін көздейтін көлік қауіпсіздігін қамтиды.

Ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету

- Қазақстанның ақпараттық тәуелді болуына жол бермеуге;
- басқа мемлекеттердің, ұйымдар мен жекелеген адамдардың тарапынан ақпараттық өктемдік пен оқшаулаудың алдын алуға;
- Қазақстан Республикасының Президентін, Парламентін, Үкіметін және ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ететін күштерді ақпараттық жағынан оқшаулауға жол бермеуге;
- Қазақстан Республикасының қауіпсіздігін сақтау мақсатында, оның ішінде айрықша кезеңде және табиғи, техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар, карантиндер, өзге де төтенше жағдайлар туындаған кезде байланыс желілерінің үздіксіз және тұрақты пайдаланылуын қамтамасыз етуге;
- мемлекеттік құпияларды құрайтын мәліметтердің және өзге де заңмен қорғалатын құпияның таралуы мен жоғалуын анықтауға, алдын алуға және жолын кесуге;

Қолданылған әдебиеттер

- Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігі туралы
- Қазақстан Республикасының 2012 жылғы 6 қаңтардағы № 527-IV Заңы. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1200000527/history>
- С. К. Жүрсімбаев Қазақстан Республикасының құқық қорғау органдары: Оқулық.— Алматы: «NURPRESS» баспасы, 2019.— 360 бет.
- <https://www.gov.kz/memleket/entities/knb/documents/details/685?lang=kk>